

Historia „Czarnych Szeregów” („Schwarzen Scharen”)

Maciej Drabiński

14 kwietnia 2012

Grupy „Czarnych Szeregów”, rekrutujące się głównie spośród członków FAUD, powstać zaczęły spontanicznie w końcu lat 20-tych XX wieku na terenie Górnego Śląska w celu walki z nazistami. Nad wyraz problematyczne jest jednoznaczne stwierdzenie czemu akurat na obszarze Górnego Śląska zaczęły powstawać pierwsze grupy „Schwarzen Scharen”, skoro na tym obszarze FAUD było wyjątkowo słabe. Z całą jednak pewnością wpływ na to posiadało etniczne zróżnicowanie tego regionu oraz agresja bojówek nazistowskich.

Lokalnym liderem anarchosyndykalistów na Górnym Śląsku był Alfons Tomasz Pilarzki, urodzony w 1902 roku w Leśnicy, redaktor pisma „Freiheit” („Wolność”), utrzymujący kontakt z A. Souchym, R. Buschem – liderem FAUD. To właśnie polskiego pochodzenia anarchosyndykalista zainicjował grupę FAUD w Raciborzu, do której przynależało około 45 osób w 1930 roku. Równoległe z grupą FAUD powstała w mieście w 1929 roku pierwsza grupa „Czarnych Szeregów”, której liderem był Theodor Bennek, i która na jesień 1930 roku liczyła około 40 członków.

W listopadzie 1929 roku kolejna grupa „Schwarzen Scharen” powstała w Bytomiu i już w następnym roku składała się z około 45 członków. W następnych miesiącach kolejne grupy powstały w Gliwicach, Kietrzcu oraz w Bobrek-Karf (dzisiejsze dzielnice Bytomia). W 1931 roku grupa powstała w Kassel, która (wg policyjnych danych) liczyła od 20 do 40 osób (tak dla porównania, komunistyczne bojówki liczyły ponad 800 członków). Następne grupy powstać zaczęły w regionie Ren-Men (Rhine-Main), zwłaszcza zaś w Darmstadt, a wkrótce w Westfalii¹.

Organizacja posiadała paramilitarny charakter. Jej członkowie ubierali się na czarno: zakładali czarne ubranie wierzchnie, nosili czarne berety, zaś na sprzączkach od pasa nosili anarchistyczną symbolikę. Cześć grup posiadała broń palną, używając jej czasem w walkach. Niekiedy, jak np. w Bytomiu, grupy posiadały nawet materiały wybuchowe, które akurat w przypadku Bytmia zostały zarekwirowane przez policję w 1932 roku².

Samą działalność organizacji podzielić można na dwa rodzaje: prowadzenie działań bojowych, jak np. atakowanie grup nazistowskich, ochrona manifestacji anarchistycznych oraz na działania propagandowe, do których zaliczyć można organizowanie parad, czy nocnych spotkań, szczególnie w mniejszych miejscowościach. Samo w sobie nie było to sprzeczne z taktyką FAUD, które rozpoczynało wówczas eksperymenty z gminami wiejskimi oraz zaleceniami kongresu FAUD z 1928 roku, podczas którego zaapelowano o poświęcenie większej uwagi robotnikom rolnym oraz drobnym rolnikom.

W swych działaniach propagandowych starali się promować anarchosyndykalizm oraz ostrzegać przed nazistowskim zagrożeniem. Co równie istotne, „Czarne Szeregi” współpracowały z komunistami z KPD. Przykładowo podczas jednej z akcji w Raciborzu przeciw faszystom udział wzięło około 70 komunistów i 80 anarchosyndykalistów z „Czarnych

---

¹ U. Linse – *Die „Schwarzen Scharen” – eine antifaschistische Kampf Organisation deutscher Anarchisten*, dostępne pod adresem: <http://www.anarchismus.at/txt5/linseschar.htm> [dostęp: 1.10.2011 roku]

² H. Rübner – *Die Entwicklung der FAUD: Der Anarchosyndikalismus als soziokulturelle Bewegung abseits gewerkschaftlicher Zusammenhänge*. 11. 1. 6. Die „Schwarzen Scharen”: Eine »paramilitärische« Reaktion auf den entstehenden Nationalsozialismus, część książki *Freiheit und Brot*, dostępne pod adresem: <http://ur.dadaweb.de/ask51116.htm> [dostęp: 3.10.2011 roku]

Szeregów”, z kolei w sierpniu 1930 roku w działaniach przeciwko wojnie udział wzięło ponad 300 osób, w tym 47 umundurowanych anarchistów i około 100 członków „Robotniczej Milicji” – jednostki KPD³. Nie jasna pozostaje liczebność tego paramilitarnego ruchu, która prawdopodobnie nigdy nie przekroczyła 500 osób. Z drugiej strony, sami aktywiści „Czarnych Szeregów” deklarowali, iż formacje te mogły zmobilizować nawet 1,5 tysiąca bojowników⁴. Po przejęciu władzy przez nazistów liczebność grup „Czarnych Szeregów” szacowana była na około 500 osób⁵. Równie zagadkowa pozostaje struktura organizacyjna i prawdopodobne się wydaje, iż struktura w każdej grupie określającej się mianem „Czarnych Szeregów” była ona odmienna.

Nie można jednak traktować „Schwarzen Scharen” wyłącznie w kategoriach bojówek, czy grup paramilitarnych. Były one zjawiskiem znacznie szerszym oraz głębszym. Ich powstanie stanowiło nieśmiałą próbę przezwyciężenia kryzysu w ruchu anarchosyndykalistycznego, w jakim ten znajdował się w Niemczech od kilku lat. W większości grupy te tworzone były przez młode osoby, często ukształtowane w SAJD (Syndikalistisch-Anarchistische Jugend Deutschlands) i które wprost deklarowały, iż nadszedł czas, aby wyciągnąć ruch z zastoju i przeciwstawić się rosnącemu w siłę nazizmowi. Na ten przykład następują deklarowała jedna z berlińskich grup „Czarnych Szeregów”:

Jesteśmy młodymi rewolucjonistami nie akceptującymi stagnacji w naszym ruchu. Połączyliśmy [swe siły] by przedyskutować drogi i środki, które wyprowadzą nas z tego zastoju. Podjęliśmy następującą decyzję: zgodnie z przykładem towarzyszy z Górnego Śląska dla Berlina, czarne hordy [są] formacją obronną przeciwko faszystom i militarną organizacją anarchosyndykalistycznej sprawiedliwości⁶

Ponadto, berlińscy milicjanci „Schwarzen Scharen” opublikowali własny manifest (*Richlinien der Schwarzen Schar, Bezirk Berlin-Brandenburg*) oraz stworzyli własne, wewnętrzne, pismo służące do wzajemnej komunikacji. Posiadali również własne mundury, przyjmując za symbol złamany karabin oraz radziecką gwiazdę z sierpem i młotem na czarnym tle.

Publikacje berlińskich milicjantów „Schwarzen Scharen” pełne były krytyki pod adresem działania i metod stosowanych przez FAUD oraz SAJD. Za jedną z najważniejszych przyczyn stagnacji w FAUD uważali brak debaty politycznej wewnątrz organizacji oraz zaniedbanie działalności propagandowej. Kolejną przyczyną był ich zdaniem pewien elitaryzm organizacji, promocja anarchoindywidualizmu oraz ukryta niechęć wobec organiza-

---

³ U. Linse – Die „Schwarzen Scharen” – eine antifaschistische Kampf Organisation deutscher Anarchisten, dostępne pod adresem: <http://www.anarchismus.at/txt5/linseschar.htm> [dostęp: 1.10.2011 roku]

⁴ D. Nelles – Anarchosyndykalizm na Górnym Śląsku w okresie międzywojennym, dostępne pod adresem: <http://www.rozbrat.org/historia/33-walki-spoleczne-w-polsce/389-anarchosyndykalizm-na-gornym-slasku-w-okresie-miedzywojennym> [dostęp: 7.07.2011 roku]

⁵ H. Rübner – Die Entwicklung der FAUD: Der Anarchosyndikalismus als soziokulturelle Bewegung abseits gewerkschaftlicher Zusammenhänge. 11. 1. 6. Die „Schwarzen Scharen”: Eine »paramilitärische« Reaktion auf den entstehenden Nationalsozialismus, część książki Frehait und Brot, dostępne pod adresem: <http://ur.dadaweb.de/ask51116.htm> [dostęp: 3.10.2011 roku]

⁶ U. Linse – Die „Schwarzen Scharen” – eine antifaschistische Kampf Organisation deutscher Anarchisten, dostępne pod adresem: <http://www.anarchismus.at/txt5/linseschar.htm> [dostęp: 1.10.2011 roku]

cji, zwłaszcza już tej ustrukturyzowanej. Stwierdzili, iż dla zmiany świata konieczne jest zrezygnowanie z „małych, ale czystych” sekt na rzecz stworzenia ruchu masowego⁷.

Sami siebie określili jako organizację walczącą, co wydawało im się szczególnie istotne w chwilach, kiedy naziści rośli w siłę. Uważali za coś koniecznego stworzenie silnych struktur organizacyjnych oraz spisanie solidnego programu, co miało być ich obowiązkiem jako „żołnierzy rewolucji”. Zgadzała się także co do konieczności propagowania anarchosyndykalizmu na wsi, wśród robotników rolnych oraz wokół kanałów wśród operatorów barek.

Zastrzegali jednak, iż propaganda ta nie mogła być uprawiana w staroświecki sposób, który nie trafiał już do nikogo. Zamiast tego proponowali zastosowanie nowoczesnych metod: muzyki, teatru, plakatów, poprzez wyprawy ciężarówkami na wieś. Tę jakościową zmianę uważali za konieczną, bowiem (jak przekonywali) jeżeli organizacja nie będzie potrafiła wychować sobie nowych członków, nie będzie w stanie dokonać rewolucji⁸.

Rzecz jasna walka o poprawę kondycji anarchosyndykalizmu, chociaż najważniejsza dla milicjantów „Czarnych Szeregów” oraz wola samodzielnego stawiania oporu nazistom nie były jedynymi celami tych grup. Większość ich członków była realistami zdającymi sobie sprawę z niewielkiej siły „Czarnych Szeregów” oraz rosnącej siły nazistów. Dlatego właśnie ogromną część swej energii młodzi działacze pragnęli skierować na stworzenie zjednoczonego frontu młodych robotników przeciwko faszystom. To też – co już wcześniej zostało wspomniane – dopuszczali współpracę z komunistami, jak i wszelkimi innymi antyautorytarnymi organizacjami, w walce z państwem, faszyzmem bądź kapitalizmem.

Niezwykle złożony pozostawał stosunek członków i kierownictwa FAUD wobec tych grup, które przecież często bywały traktowane niczym integralna część niemieckiej federacji, chociażby ze względu na fakt, iż większość członków tych grup była również działaczami FAUD. Można rzec, iż teoretycznie stanowiły one odpowiednik „Czerwonego Frontu” tworzonego przez KPD. Jednak w przeciwieństwie do nich, formalnie nie były one powiązane z FAUD, zachowując – przynajmniej teoretycznie – niezależność strukturalną, zaś każda jednostka była samodzielną, często tworzoną spontanicznie, nie tworząc przy tym silniejszych więzi pomiędzy sobą. W praktyce były one ściśle powiązane z FAUD i co ciekawe, często przyczyniały się do wzmocnienia FAUD w danym regionie, jak np. właśnie na Górnym Śląsku, na którym – w niektórych przypadkach – „Czarne Szeregi” bywały silniejsze od analogicznych jednostek KPD⁹.

Należy zaznaczyć, iż powstanie i rozwój „Schwarzen Scharen” budziło także liczne kontrowersje wśród części anarchosyndykalistów. Przede wszystkim część anarchosyndykalistów nie uważała nazizmu za największe zagrożenie ani nowy ruch polityczny, bowiem ich zdaniem nazizm był doskonale zakorzeniony w istniejącym systemie kapitalistycznym oraz klasowym. Dlatego też stanowić on miał wyłącznie narzędzie elit ekonomicznych, zaś

---

⁷ Tamże

⁸ Tamże

⁹ H. Rübner – *Die Entwicklung der FAUD: Der Anarchosyndikalismus als soziokulturelle Bewegung abseits gewerkschaftlicher Zusammenhänge*. 11. 1. 6. Die ‚Schwarzen Scharen‘: Eine »paramilitärische« Reaktion auf den entstehenden Nationalsozialismus, część książki Frehait und Brot, dostępne pod adresem: <http://ur.dadaweb.de/ask51116.htm> [dostęp: 3.10.2011 roku]

tego rodzaju bojówki jak „Czarne Szeregi”, tworzone w obrębie ruchu anarchosyndykalistycznego, traktowane były przez tak spoglądających anarchistów jako zagrożenie dla walki klasowej, a więc same przez się oddalające robotników od rewolucji społecznej oraz wyzwolenia¹⁰.

Dla tak argumentujących swój sprzeciw anarchosyndykalistów, strajk generalny stanowił najskuteczniejszą broń przeciwko faszyzmowi. Swoje stanowisko podpierali przykładem upadku Puczu Kappa, który załamał się ze względu na paraliż wynikający z masowego odejścia od pracy większej części niemieckiego proletariatu. Z kolei doświadczenie Armii Czerwonej w Zagłębiu Ruhry i nie powiedzenie tamtejszej rewolucji (Rewolucja Marcowa), egzemplifikować miało nieskuteczność walk zbrojnych oraz bezsens tworzenia paramilitarnych organizacji anarchistycznych¹¹.

Nie brakło także interpretacji powstania „Schwarzen Scharen” jako czegoś w rodzaju „mody”. Wszak niemal wszystkie siły polityczne ówczesnych Niemiec posiadały własne bojówki. Jednakże, zdaniem przeciwników tego rodzaju organizacji, nie posiadały one większej wartości dla proletariatu, zaś do ochrony nie potrzeba byłoby tworzyć zuniformizowanych jednostek¹².

Oprócz powyżej wymienionych elementów krytyki nie wolno zapominać, iż „Schwarzen Scharen” posiadały identyczny skrót co „Die Schutzstaffel der NSDAP”, czyli „SS”, co wywoływać mogło negatywne konotacje. Z kolei część młodzieży anarchosyndykalistycznej działającej w SAJD interpretowała „Schwarzen Scharen” jako przejaw niebezpiecznego militarizmu wewnątrz ruchu anarchistycznego, co równać się miało odejściu od podstawowych pryncypiów anarchosyndykalizmu.

Ostatecznie głos zabrała nawet „Komisja Związkowa”, która również sceptycznie spoglądała na „Czarne Szeregi” obawiając się, że tego typu działalność odsunie główne zainteresowanie FAUD od walki na polu ekonomicznym, postrzegając walki uliczne jako pewną formę powrotu do XIX-wiecznych metod terrorystycznych. Niemniej pomimo niekiedy bardzo mocnej krytyki ze strony FAUD i SAJD, organizacja pozytywnie wpłynęła na siłę związku, bowiem swą obecnością potrafiła zainteresować oraz pozyskać nowych członków organizacji.

---

¹⁰ U. Linse – *Die „Schwarzen Scharen” – eine antifaschistische Kampf Organisation deutscher Anarchisten*, dostępne pod adresem: <http://www.anarchismus.at/txt5/linseschar.htm> [dostęp: 1.10.2011 roku]

¹¹ Tamże

¹² Tamże

Anarcho-Biblioteka
Dobry pieróg to wywrotowy pieróg

Maciej Drabiński
Historia „Czarnych Szeregów” („Schwarzen Scharen”)
14 kwietnia 2012

<https://drabina.wordpress.com/2012/04/14/historia-czarnych-szeregow-schwarzen-scharen/>

pl.anarchistlibraries.net